

Liikmesriikide motiivid Euroopa Liiduga ühinemisel

Sissejuhatus

Euroopa integratsiooniprotsess on kulgenud küll tõusude ja mõõnadega, kuid liikunud vääratamatu jõuna riikide tihedama koostöö suunas. Luues riikideülese institutsionaalse struktuuri, astusid kuus riiki 1952. a julge sammu. Tagamaks Euroopa kiiremat majanduslikku arengut ning poliitilist stabiilsust, delegeerisid riigid ühe osa otsustusõigusest kõrgemale tasandile. 20. sajandi teisel poolel on asutajariikidega liituda soovinud peaaegu kõik Lääne-Euroopa ning 1990-ndate keskpaigas ka Kesk- ja Ida-Euroopa riigid. Ei ole korrektne väita, et riigid on “ohverdanud” endid kõrgemate eesmärkide nimel – kõik ühendusega liitunud ning liituda soovivad riigid omavad kindlaid välispoliitilisi eesmärke, mille realiseerimisele liiduga ühinemine kaasa aitab. On selge, et kõik liikmesriigid realiseerivad Euroopa Liidus riiklike huve. See tähendab, et liidu liikmestaatus on olnud parim variant rahvuslike huvide läbisurumiseks ning EL tegevus on liikmesriikide huvide sümbioos. Käesolev õppematerjal üritabki anda ülevaate liikmesriikide ühinemismotiividest laienemisvoorude lõikes, kaaludes majanduslike ja poliitiliste tegurite osatähtsust ning võrreldes väikeste ja suurte liikmesriikide tegevusmotiive.

Riikide välispoliitilised eesmärgid

Rahvusvaheliste suhete teooria määratleb riikide välispoliitika suunajatena neli olulist tegurit, rõhutades, et kõikide riikide eesmärgiks on tagada **julgeolek, sõltumatus, ühiskonna heaolu ning riigi prestiiž**. Nende eesmärkide saavutamiseks on aga mitmeid erinevaid moodusi ning poliitikud peavad vahendid ning meetodid valima vastavalt iga riigi spetsiifikale ja võimalustele. Mida loetletud eesmärgid lahtiseletatult tähendavad?

Julgeoleku tagamine ei hõlma ainult riigi sõjalist julgeolekut, vaid ka sisemist majanduslikku ja poliitilist stabiilsust. Viimastel kümnenditel on sõjalise julgeoleku tagamine paljuski tahaplaanile jäänud, tehes ruumi ‘uutele julgeolekuohtudele’, milleks on keskkonnaprobleemid, teravnev demograafiline olukord ning haiguste ja rahvusvahelise kuritegevuse levik. Loetletud probleemide vastu võitlemisel on EL roll eriti oluline, kuna tegemist on ohtudega, millele riikidel on üksikult väga raske vastu astuda.

Keskkonناسäästliku tootmise propageerimine ühes riigis ei anna ju tulemust, kui naaberriik tootmisprotsessist tuleneva reostuse likvideerimisele vilistab.

Ka sõltumatus mõiste on aja jooksul muutunud. Laias laastus saab sõltumatust defineerida kui riigi püüet vastu seista välistele sundustele, võimule ja domineerimisele, kuid globaliseerivas maailmas ei saa ükski riik olla täiesti sõltumatu. Läbi üha tihenevate majanduslike ja poliitiliste sidemete sõltuvad riigid paljuski teineteisest ning eriti väikeriikidel on raske suurriikide domineerimisele vastu seista. Samas ei välista sõltumatuse olemasolu teatud 'enesepiiramist' ehk ühe osa oma sõltumatuse delegeerimist näiteks rahvusvahelistele organisatsioonidele – seda juhul, kui on jälgitud vabatahtlikkuse põhimõtet. Kuna Euroopa Liidu tugevus seisneb paljuski liikmesriikide erisustes, on liidu üheks tegevuseesmärgiks ka rahvusliku enesemääramisõiguse säilitamine ning liikmesriikide kultuuri igakülgne arendamine. Seega ei saa riikideülest struktuuri vaadelda vaid riikide sõltumatuse olulise piirajana – keeruline institutsionaalne struktuur tagab Euroopa arengut suunavate otsuste kujundamisel kaasarääkimisõiguse kõikidele liikmesriikidele.

Julgeoleku ja sõltumatuse tagamise kõrval on väga olulisel kohal ka ühiskondliku heaolu tagamine, mis hõlmab elanikele kvaliteetsete ühiskondlike teenuste pakkumist, majanduse arendamist, elukvaliteedi tõusu tagamist jne. Ka Euroopa Liit on ühe peamise tegevuseesmärgina määratlenud majandusliku ja sotsiaalse progressi edendamise, kõrge tööhõive ning tasakaalustatud ja püsiva arengu tagamise. Just liikmesriikide kodanike ühiskondliku heaolu suurendamiseks on riikideülel tasandil võimalik kõige rohkem ära teha ning vaadeldes riikide liiduga ühinemise motiive, ei saa majanduslikke tegureid ühegi liituja puhul päriselt kõrvale heita.

Samuti ei saa mööda minna riigi prestiiži tagamise vajadusest, millele liit jällegi kaasa aitab. Prestiiži saavutamine ja tagamine on eriti keerukas ülesanne väikeriikide puhul, kellel sageli puudub kaalukas sõnaõigus rahvusvaheliste otsuste langetamisel. Euroopa Liidu väikeriigid on edukalt tõestanud, et suudavad kaalukate otsuste langetamisel kaasa rääkida.

Loetletud eemärgid ei ole võrdse kaaluga ning varieeruvad riikide lõikes. Siinkohal vaatlemegi kokkuvõtlikult, missugused on olnud riikide olulisemad liitumismotiivid läbi senise EL ajaloo.